

Časopis „NAPREJ“ izhaja
dvakrat mesečno in sicer
4. in 18.

Uredništvo, administracija in
ekspedicija: Idrija št. 446.

Vse denarne pošiljatve
na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na
uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:

Idrijska okrajna or-
ganizacija.*

Naročnina za celo leto:
v Idriji (brez donašanja na
dom): K 1'92, (z donaša-
njem na dom): K 2'40,
po pošti K 2'50;
v Nemčijo 3 krone.

Posamezne številke 8 vin.

Mezdno gibanje rudarjev v Idriji.

O mezdnem gibanju rudarjev pišejo časopisi precej obširno. Klerikalni seveda zavijajo resnico — temu se ni čuditi, ker klerikalec in čista resnica sta dva huda nasprotnika.

«Rdeči Prapor», centralno glasilo jugoslovanske socialne demokratične stranke, piše v številki z dne 23. okt. tako-le:

«Tudi v Idriji so rudarji v mezdnem gibanju. Ces. kr. erar kot delodajalec se nič ne sramuje, zaostajati v socialnih rečeh še za marsikaterim privatnim podjetjem. Toda poljedelsko ministrstvo nima le naloge, varovati velike dobičke veleposestniških agrarcev, temveč, dokler so mu dodeljeni državni rudniki, ima skrbeti tudi za blagor delavcev v teh rudnikih, zlasti če tako nesejo, kakor produkcija živiga srebra in cinobra v Idriji.

Doslej je bilo ministrstvo zelo netečno, pa ravnateljstvo tudi. Sploh je rudniško ravnateljstvo v Idriji menda največ krivo, da se ne stori ničesar za delavce. Socialne naloge podjetnika, zlasti če je podjetniku ime država, so tej slavni direkciji najbrže španske vasi. Morda se pa zanaša preveč na potrpežljivost delavcev. Taje sicer precej velika, saj sicer ne bi bili tako dolgo prenašali svojega bednega življenja; toda večna vendar ni. Dobro znamenje je, da je idrijsko delavstvo izvrstno disciplinirano in se ne da provocirati, zato tudi zapeljivi glasovi klerikalcev ne dosežejo uspeha. — Ampak ta disciplina je tudi porok, da se rudarji lahko zanašajo nase, če bi moralo priti do boja.

Upamo še, da to ne bo potrebno. Na Dunaju pridejo morda k pameti, preden bo prepozno. Toda dosedanje zavlačenje ne dela dobrega vtiska, pa se nam zdi, da bi bil že zdavnaj v Idriji mir pri kraju, če ne bi bilo tiste discipline, ki smo je že omenili.

Delavci so vložili 1. septembra svoje zahteve, ki so jih tega dne sklenili na shodu. Prosili so za odgovor tekom meseca. Ali pretekli je mesec in odgovora ni bilo. Delegatje delavskega odbora so šli vprašati, kaj da je, pa se jim je odgovorilo, da se «študira razloge, ki so za in zoper ugoditev zahtev». Pač dolgotrajen študij! — Na shodu 6. oktobra so delavci sklenili, začeti s pripravi za boj. Ustanovil se je mezdni odbor in začelo se je nabirati za obrambni sklad. Shodi so bili po tem dne 7., 8., 9., 10., 14. in 15. oktobra. Rudniško ravnateljstvo je poslalo zahteve ministrstvu.

Zares želimo, naj bi poljedelsko ministrstvo srečala pamet.»

* * *

Rudarji pa so se odločno tudi postavili na stališče, da je sedanja mizerija prevelika. Zboljšanje plač se mora doseči.

Shodi se vrše vsak teden, obiskani so ogromno — dokaz, da je potrpežljivosti konec.

V soboto, dne 19. t. m. zvečer, je bil zopet shod v dvorani pri «Črnem Orlu», kjer je bila ogromna udeležba. Tajnik krajevnega odbora rudarske zadrage je podal najprej poročilo o skupni seji z rudniškim ravnateljstvom. Iz tega poročila se posname, da noče dati direkcija še nobenega definitivnega odgovora. Na to je sodrug A. Kristan kritično razmotrival poročilo točko za točko in je pozval rudarje na solidarno ravnanje.

Shod je soglasno sprejel sledečo **resolucijo**:

Današnji shod, vršeči se pri «Črnem Orlu», skleni:

«Iz zapisnika se je krajevnega odbora s c. kr. rudniško direkcijo razvidi shod, da se c. kr. rudniška direkcija izogiblje direktnemu odgovoru na stavljene zahteve.

Ker je pa položaj rudarskega ljudstva vsak dan neznosnejši, je dolžnost vseh rudarjev, pripraviti sebe in svoje na obrambo svojih življenskih interesov.

In sicer:

Obrambeni fond je treba dovršeno izpeljati. Vsak rudar, ki se čuti solidarnega z meznim gibanjem, započetem dne 1. sept., odrajtuj zaupnikom določeno svoto, to je po eno krono na mesec. Ti zaupniki so edino oni, ki so bili izbrani na shodih 7., 8., 9., 10., 14., 15. in 19. t. m.

Kdor ne odrajtuje ohrambenega fonda tem zaupnikom, se smatra, da ni za solidaren nastop.

V vsem meznem gibanju je poslušati edino izjave meznega komiteja. Kdor ravna proti temu, kaže, da je proti solidarnemu nastopu.

C. kr. rudniško direkcijo se opozarja, naj se pri priporočanju predlogov za zboljšanje našega položaja drži edino resolucije, sprejete dne 1. sept. t. l. v pivarni pri «Črnem Orlu», ker edino ta izraža nazore in zahteve vseh rudarjev c. kr. eraričnega rudnika.

Opozarja se tudi zategadelj krajevni odbor rudarske zadrage, da se peča pri eventualnih obravnavah edino s to resolucijo; obravnavo o kaki drugi pa naj enostavno zavrne iz gori omenjenega vzroka; c. kr. rudniški direkciji naj krajevni odbor tudi sporoči, da rudarji c. kr. eraričnega rudnika trdno in neomajano stojijo edino na stališču resolucije z dne 1. septembra.

Shod obžaluje, da se je našlo nekaj ljudi, ki iz dosedaj še neumljivih vzrokov hočejo rušiti solidarnost, in izraža trdno upanje, da počenjanje teh ne bode našlo med rudarji nobenega odziva.

Meznemu komiteju pa bodi dolžnost, porabiti vsa pota, da bodo zahteve s 1. sept.

kar najhitreje in ugodno rešene. O važnih pojavih v meznem gibanju pa naj se skliče takoj rudarski shod, ki bo dalje odločeval.»

* * *

V ponedeljek, 28. oktobra, se je zopet vršil nad vse pričakovanje ogromno obiskani zbor rudarjev. Dnevni red je bil: poročilo o intervenciji pri c. kr. poljedelskem ministrstvu. — 24. okt. je šla deputacija, sestojeca iz državnih poslancev Austa in Hornofa, načelnika Unije rudarjev avstrijskih Jarolina in zastopnika idrijskih rudarjev sodr. Antana Kristana k sekciskemu šefu v poljedelskem ministrstvu gosp. Webernu in k rudarskemu nadsvetniku Poschu intervenirat. Deputaciji sta oba gospoda zagotovila, da se bode regulacija plač tekom novembra in decembra izvršila ter da se bo na zahteve rudarjev oddal definitiven odgovor do 1. januarja 1908.

O vspehu te intervencije je poročal sodrug Anton Kristan, ki je zastopal nazor, naj se mirno počaka do 1. januarja 1908, med tem pa naj se izvrše vse predpriprave, ki so bile sklenjene na dosedanjih shodih. Predlagal je v sprejem nastopno resolucijo:

Zbor rudarjev sprejme poročilo o naklonjenostnih zagotovilih c. kr. sekciskega šefa Weberna in c. kr. rudarskega nadsvetnika Poscha, danih 24. t. m. deputaciji, sestojeci iz državnih poslancev Austa in Hornofa, načelnika Unije rudarjev avstrijskih Jarolina in ravnatelja Antona Kristana iz Idrije kot zastopnika idrijskih rudarjev, ki je intervenirala v c. kr. poljedelskem ministrstvu radi zboljšanja plač delavcev idrijskega rudnika — na znanje ter sklone mirno počakati do 1. januarja 1908., do katerega dne se je obljubil dati definitiven odgovor.

Zbor rudarjev pa se, kazoč na gorjenji sklep, obrača na c. kr. poljedelsko ministrstvo, naj se že sedaj takoj poskrbi z ozirom na veliko draginjo, da se bodo akordi že od 1. novembra tek. l. naprej primerno zvišali. Obenem se izraža želja, naj bi se čim preje ugodilo zahtevam, stavljenim v resoluciji z dne 1. sept. t. l.

Za rudarsko gibanje veljajo še vedno dosedANJI sklepi; obrambeni

jond se mora precizno izvršiti — do 1. januarja ostane za vse dosedanji neizpremenjeni položaj v veljavi. Tovariše, ki doslej še ne izvršujejo storjenih sklepov, se opozarja, naj popravijo zamujeno. V interesu vseh rudarjev je, da ostane do daljših ukrepov dosedanja solidarnost in moštost.

Resolucija se je enoglasno sprejela.

Nato je sođr. A. Kristan v jedrnatih besedah pokazal na klerikalno rovarjenje proti mezdnemu gibanju, na pisavo «Slovenca» in na pisavo «Naše moči». Navzoči so se zgrazali nad infamnostjo mazačev v klerikalnih listih. Ko sta se nato priglasila klerikalna brata Janez in Jakob Kavčič k besedi, ju zborovalci niso hoteli poslušati. Sodrug Ant. Kristan je z velikim naporom skušal pomiriti ljudi, ali ljudstvo je odločno stalo na stališču: mi klerikalnih ptičkov ne bomo poslušali — dol ž njimi. Ni moči popisati ljudske razburjenosti — g. dekan Arko, ki je bil tudi na shodu, je jasno videl, kaj rudarji o njem in njegovih pristašev sodijo. Sodr. A. Kristan je v zaključni besedi povdarjal solidarnost kot prvi pogoj za vsako uspešno gibanje in pozval navzoče, naj se razidejo na svoje domove, Razburjenost pa je bila taka, da se je zahvaliti pomirjevanju odbornikov rudarske zadruge ter sođr. Ant. Kristanu, da niso občutili klerikalci kaj drugega kot kritikovanje njih protidelavskega početja.

Rudarji so solidarni. Obrambeni fond je priča enotnega postopanja.

Opozarjamo c. kr. rudniško direkcijo, naj stori svojo dolžnost ter upliva na pristojnih mestih, da se ugotovi delavskemu ljudstvu, saj zahteve s 1. sept. t. l. niso več kot — **skromne!**

Za zahteve eraričnih delavcev c. kr. rudnika v Idriji je nastopil tudi obč. zastop. 18. t. m. zvečer se je vršila občinska seja, na kateri so predložili sođr. Anton Kristan in tovariši sledečo **resolucijo**:

«Sl. c. kr. poljedelskemu ministrstvu na Dunaju. Idrijsko mesto je rudarsko mesto; rudarji tvorijo večino mestnih prebivalcev. Zato mora biti dolžnost mestnega zastopa, da vedno in povsod skrbi za blaginjo rudarskega ljudstva. — 1. sept. t. l. so tukajšni rudarji na ogromno obiskanem shodu vsprejeli so-

glasno spomenico radi zboljšanja svojega položaja in so jo podali c. kr. rudniški direkciji. V tej spomenici so želje rudarjev jasno očrtane. — Uvaževaje, da so se zadnji čas vsa živila strašansko podražila — da je n. pr. poskočila cena mleku od 12—14 vin. na 18—20 vin. pri litru, moki od 22—30 vin. na 32—44 vin. na kilogramu, olju od 72 vin. na 112 vin., da se je vse obleka in obutev podražila za 30% — smatra podpisano mestno zastopstvo za svojo sveto dolžnost, nastopiti za zboljšanje rudarskega položaja in prosi tem potom: naj c. kr. poljedelsko ministrstvo ustreže vsem željam rudarjev, ki so razložene v memorandumu, in naj s tem olajša težko življenje rudarjev. — Mestni zastop je prepričan, da bodo potem rudarji z veliko večjim veseljem vršili svoje delavske dolžnosti.

Resolucija je bila soglasno sprejeta in se jo je že odposlalo na pristojno mesto.

Kdo uničuje proizvodnjanje v malem?

Karol Kautský.

Blago in kapital.

Izhodišče meščanske (buržoazijske) družbe je kmetovalstvo in mala obrt (rokodelstvo).

Kmetiška rodbina si je prvotno vse svoje potrebščine sama preskrbovala. Izdelovala je vsa sredstva za hranjenje, vse orodje, vso obleko za svoje člane, sama si je postavila celo domovanje i. t. d. Proizvajala je baš toliko, kolikor je potrebovala, več ne. Sčasoma pa je vsled napredovanja v kmetovanju dospela tako daleč, da je proizvajala veliko več nego je sama direktno potrebovala. S tem je prišla v položaj, da je mogla svoje izdelke (pridelke) zamenjavati za take, kakršnih sploh ni izdelovala (oz. pridelovala), oziroma kakršnih ni prav popolnoma izdelovati znala, n. pr. za nakitje, orodje, orožje i. t. d. Radi zamenjavanja so postali ti izdelki blago.

Blago je izdelek, ki se ne uperabi v oni obrti, v kateri je bil izdelan, ampak ki je določen v zamenjavanje za izdelek druge obrti. Pšenica, ki jo je kmet posejal, oplel in požel

za svojo lastno porabo, ni blago — ki je še le ona pšenica, ki se je pridelala za prodajo. Prodajati pomeni zamenjavati eno blago za drugo blago, in to za takšno, katero ima vsakdo rad, in ki postaja s tem denar, n. pr. zlato.

Kmet je postal — kakor vidimo — z gospodarskim razvojem izdelovatelj blaga. Rokodelec v samostojni mali obrtniki je izdelovatelj že od početka. Ta ne prodaja le tega, kar preveč izdelava, ampak izdeluje le za prodajo.

Proizvajanje blaga pa predpostavlja dvoje: prvič, da se ne proizvaja v vseh obrtnih eno in isto, temveč da je nastopila v družbi delitev dela, drugič: da zamenjevalci prosto razpolagajo z izdelki, katere zamenjujejo, in da so ti njihovo zasebno lastništvo.

Čim bolj se razvija delitev dela v posamezna področja, čim večji obseg zadobiva zasebno lastništvo, tem bolj gineva proizvodnja za lastno porabo, zatlačevano s proizvodnjem blaga.

Delitev dela vodi končno k temu, da postaja tudi prodajanje in kupovanje posebna obrt, kateri se posveča posebna vrsta ljudi, ki jih nazivljamo trgovce.

Njihovi dohodki prihajajo iz tega, ker po ceni kupujejo in drago prodajajo. S tem seveda ni rečeno, da morejo cene blaga prostovoljno določevati. Cena blaga je odvisna v zadnji vrsti od svoje menjalne vrednosti. Ceno blaga določa na sploh tista množina dela, ki je bila potrebna k proizvodnji. Cene blaga pa se skoro nikoli ne vjemajo natančno z svojo vrednostjo, določajo jih razen proizvodnih razmer, tudi tržne razmere, predvsem povprašanje in ponujanje — koliko je namreč izdelanega blaga naprodaj in koliko se ga hoče. Pa tudi cena je podvržena še gotovim zakonom. Je namreč na določenih mestih in v določenih dobah določena. Ako hoče trgovec doseči večjih cen pri prodajanju nego so bile tiste, za katere je kupoval, to je: ako hoče doseči dobiček, doseže ga le na ta način, da kupi blago na pravem mestu in v času, kadar je poceni in prodati ga mora ob času, ko je drago.

Ako kupi kmet ali rokodelec blago, stori zato, ker ga potrebuje za svojo in za svoje družine uporabe kot življensko ali proizvodno sredstvo. Trgovec pa ne kupuje blaga za svojo lastno uporabo, ampak da ga tako porabi, da dobi iz njega dobiček. Blago in denar, kateri se uporablja v to svrhu, imenujemo — kapital.

Nobeno blago pa tudi noben denar samobsebi ni kapital. Gre se le za njih uporabo. Tobak, kateri trgovec kupi, da ga z dobičkom zopet proda, je zanj kapital. Tobak, ki ga pa kupi, da ga sam pokadi, ni zanj kapital.

Prva oblika kapitala je trgovski kapital. Ta je sicer enako star kot je skopuški kapital, katerega dobiček so obresti, ki jih pograbi kapitalist za posojeno blago ali za posojeni denar.

Kapital se tvori na določeni stopinji proizvodnje blaga, seveda na temelju zasebnega lastništva, ki je temelj vsega blagovnega proizvodnje. Zasebno lastništvo pa dobiva pod vplivom kapitala popolnoma novo obliko. Poleg malomesčanske oblike, odgovarjajoče razmeram male obrti, pojavlja se sedaj tudi kapitalistična oblika. Branitelji (zagovorniki) današnjega zasebnega lastništva pokazujejo le na obliko v mali obrti. In vendar bi bili slepi, ko bi danes pregledali kapitalistično obliko zasebnega lastništva.

V oni stopinji gospodarskega razvoja, o kateri sedaj obravnavamo, ko je kapital le trgovski in skopuški kapital, pojavlja se še malo znakov te kapitalistične oblike, ali tudi te so opažanja vredne.

Dohodki kmeta in rokodelca so v dobi gospodarstva male obrti odvisni v prvi vrsti od njegovega in njegove rodbine značaja, od njegove pridnosti, sposobnosti i. t. d. Množina trgovčevega dobička je pa tem večja, čem več denarja ima, da nakupi blaga, in čem več blaga ima na prodajanje. Ako prodam 10.000 funtov tobaka, zaslužim ob enakih razmerah stokrat več nego tedaj, ko morem prodati le 100 funtov. Isto velja o skopuhu. Dohodek kapitalista — kakor kapitalista — je odvisen v prvi vrsti od njegovega kapitala.

Delovna moč in zmognosti posameznikov so omejene; prav tako tudi množina izdelkov,

katere more delavec ob določenih razmerah izdelati. Ta ne more prekoračiti določenega razmerja. Denar pa se more gromaditi in gromaditi brez konca in kraja. In čim več ima kdo denarja, tem bolj mu raste, ako ga je porabil kot kapital. Tako je mogoče pridobiti si neizmernih bogastev.

Ali zasebno lastništvo poraja tudi novo možnost. Zasebno lastništvo proizvodnih sredstev pomeni za vsakega pravno možnost, da si jih nabavi, možnost pa je tudi, da jih — to je sredstev za življenje — izgubi, torej da pade v popolno siromaštvo! Skopuški kapital izkorišča pomanjkanje ter ga obenem množi.

Dobiček brez dela — neizmerno bogastvo enih — popolna revščina drugih — to je kapitalistična oblika zasebnega lastništva. Ta oblika pa ni popolnoma jasna, dokler sta trgovski in skopuški kapital v početkih razvoja. Zlasti najhujša stran, revščina, se pojavlja še slabo, brezposestnost je izjema, ni še stanje velikih vrst ljudi.

Prav tako kot ostali izkoriščevalci, n. pr. v srednjem veku fevdalni posestniki — o katerih sicer tukaj več razpravljali ne bomo — sta tudi trgovci in skopuhi na tej stopinji odkazana, da mala obrt v mestu in na deželi vzcvete in se razvija. Doslej je še veljaven nazor, če ima kmet denar, ima ga cel svet. Trgovina ne uničuje male obrti, ampak jo podpira.

Skopuh izkorišča dolžnika, ali ne hrepeni po njegovem uničenju. Izguba izdelovalnih sredstev ni ob teh razmerah pravilen družabni pojav, ampak posebna nesreča, ki je bila priklicana po nenavadni nezgodi ali po neobičajni nezmožnosti. Revščina pa se smatra za poskušnjo, poslano od boga, kazen za lenobo, za lahkomišelnost i. t. d. Ta nazor živi še sedaj v malomeščanskih krogih, in vendar je nastala brezposestnost (siromaštvo) pojav popolnoma druge vrste, nego je bila včasih.

Prva idrijska čipkarska zadruga.

V nedeljo, 6. oktobra, se je vršil redni letni občni zbor »Prve idrijske čipkarske za-

druge» za dobo od 1. jan. 1907. do konca junija 1907. Udeležba je bila mnogobrojna. Iz poročila o delovanju posnemamo: da je zadruga imela v tej dobi 56.746 kron 84 vin. prometa, in sicer dohodkov: 28.450 kron 57 vin., izdatkov pa 28.296 kron 57 vin. Kosmatega dobička je 2775 kron 30 vin. Aktiva zadruge znašajo 12.752 kron 38 vin. Med pasivi pa so sledeče položke važne: rezervni fond znaša 1358 kron 83 vin., deleži 559 kron 20 vin., osebni fond 860 kron 69 vin. — kar pomeni, da ima danes zadruga članskega premoženja: 2778 kron 72 vin. Delokrog je zadruga v vsakem oziru izpopolnila in ga znatno razširila. Članice ima zadruga 165 z velikim kontingentom drugih delavk. C. kr. davčne oblasti sicer nalagajo zadrugi neznosna bremena ter s tem — pomagajo zadrugi in »zadružništvu«.

Iz poročila nadzorništva je pa bilo razvideti, da so nadzornice vestno vršile svojo dolžnost — da so redno nadzorovale poslovanje zadruge ter da so vsak mesec pregledale račune in jih kot pravilne potrdile. Skupne seje so vsak mesec.

Zabeležiti je dalje pomembni sklep, da se bode na dnevni red prihodnjega občnega zbora dalo: povišanje deležev. To je hvalevredno, in želeti je, da se to uresniči, kajti deleži so podjetniški kapital; čim večji je ta, tem boljše za zadrugo. Omeniti je tudi sklep, da zadruga, ki šest mesecev ne dela v zadrugi, izgubi vse pravice do zadruge.

Prva idrijska čipkarska zadruga je lepo podjetje, ki naj le tako krepko tudi v bodoče cvete in se blagodejno razvija. Iz lastne moči v lastno pomoč.

Svetovni kongres „Svobodne Misli“.

Praga, 12. septembra 1907.

Današnji dan ostane neizbrisan v spominu. Tako enoten, tako čustven, tako stvaren — da, današnji dan kot poslednji dan kongresa se je moral le zaživet.

Dr. Bartošek je otvoril zasedanje.

Resolucijo o Svobodni šoli je prečital učitelj Černy. «Šolstvo mora biti prosto od cerkve ter je se mora oprostiti vsakega vpliva raznih cerkva. Vzgoja v šolah mora delovati na svobodno znanstveno raziskavanje, na svobodno mišljenje. O religijah se mora v šolah poučevati iz namena, da se spozna njih morala in da se goje mirni odnošaji napram raznim religijam. Pri političnih bojih se ne sme šole vporabljalati v agitacijske namene posameznih strank. Šolstvo naj preveva čisti, pravični, humanitetni in socialni duh. Postaviti se mora šola izključno pod avtoriteto vede in znanosti ter poveriti kolikor mogoče izobraženemu učitelstvu, ki je pravno, gmotno in socialno zagotovljeno pri svojem uradu in v javnem življenju.»

Prof. Spaleny prečita resolucijo za avstrijsko šolstvo. «Vsaka avstrijska narodnost mora dobiti po potrebi visoko šolo brez ozira na politične razmere. Zahtevamo dalje pristop na visoke šole za najširše vrste ljudstva, zlasti pa popolno enakopravnost ženskih študij. Teologična fakulteta kot srednjeveški prežitek se mora odstraniti. Protestiramo proti klerikalnim vplivom na učitelstvo in slušatelje ter najodločnejše nastopamo proti ustanovitvi klerikalne univerze.»

Obe resoluciji sta bili enoglasno sprejeti.

Prof. Ghisleri predlaga, naj se vrši prihodnji mednarodni kongres l. 1910. v Bruselju. To leto bo ravno 30 let, odkar se je ustanovila v Bruselju prva sekcija Svobodne Misli.

Del. Richter naznani, da bo l. 1908 v Curihi deželni kongres S. M. za Švicarsko. V Švici v curiškem kantonu se ravno sedaj bojuje za ločitev cerkve od države.

Del. P. Schmal sporoča resoluciji komisije za ločitev cerkve od države, del. Delarue pa resolucijo o isti stvari od francoske federacije.

Resolucija komisije se glasi: «Zveza cerkve in države, ki obema omogočuje skupno korist pri skupnem zatiranju, je največja ovira vsakega napredka! Cerkev, združena z državo,

kakor konfesionalne šole, ustanovljene od države, streme za tem, da se ljudstvo obdrži v podaništvu in zanemarja v npravnem oziru, da se na tak način vzgoje v cerkvi nič misleče ovčice, državi pa slabe in nesamostojne kreature. Zato se pa mora smatrati državno cerkev in državo združeno s cerkvijo za nasprotnike vsake kulture, kajti država podpira cerkev pri njenih protikulturnih težnjah moralčno in faktično s tem, da ovira duševni in gospodarski razvoj svojih narodov.»

Francoska federacija S. M. izraža željo, da se laicizirajo vse države in da postane ločitev javno pravo. Vse javne službe naj se laicizirajo. Vlade vseh držav naj zabranijo zakonitim potom, posvetnim duhovnikom in redovnikom kopičenje bogastva.

Dr. Podvinec predlaga še: 1. Vodstvo naj se cerkvam odvzame ter poveri državnim uradom; 2. Prisega, katere vsebina temelji na verstvu, se naj odstrani ter nadomesti s prosto obljubo. 3. Kazensko zakonodajstvo naj se očisti vseh cerkvenih vplivov in kazenske določbe naj hranijo svobodno izražanje verskega prepričanja; 4. Iz vsega javnega življenja naj se izloči vsako skupno delovanje s cerkvijo.

Dr. O. Karmin predloži še resolucijo o domoljubu in narodnostnem vprašanju.

Govorili so še urednik Myslik, Pelant, Furnemont, Bartošek, ki so v vznešenih besedah proslavljali pomen Svobodne Misli in praškega kongresa.

Sklenilo se je z velikim navdušenjem, da bo l. 1915. zopet kongres v Pragi v proslavo Jana Husa . . .

Zaigrali so nato simfonije iz Smetanove Libuše — in zapuščali smo ganjeni, veseli, navdušeni za našo sveto stvar prostore kongresa . . .

Popoldne smo še ogledali znamenitosti Prage — jutri pa se odpeljemo v Tabor. — In minili so krasni dnevi, nepozabljeni; spomini na nje krepčali nas bodo v nastajajočih bojih.

— n.

ZMES.

Državni zbor razpravlja pogodbo. Razmerje med Avstrijo in Ogrsko se sicer mora urediti. Doslej je bilo tako urejeno, da so Ogri na skupne potrebe prispevali 30 %, Avstrijci pa 70 %. Takoj l. 1867., ko se je ta pogodba sklenila, je bilo to krivično, ker že tedaj bi morali Ogri prispevati 40 %. Ta pogodba je škodovala Avstriji že precej sto milijonov. Za obresti državnega dolga, ki je takrat znašal 6192 milijonov kron, bi morali Ogri že tedaj plačevati 90 milijonov. Tako je bilo 30 milijonov kron škode Avstriji. Pri colnini je pa še interesantnejše. Določilo se je, da se morajo najprej od dohodkov colnine odračunati vsi skupni izdatki, ostanek se pa šele razdeli po razmerju 70 : 30. Dohodki od carine znašajo letno 120 milijonov kron, in od te svote dobe Ogri 30 milijonov kron več, nego bi imeli dobiti. Za vsakih 100 kron

skupnih stroškov plačajo Ogri 33 K 40 vin., da bi morali plačevati 42 kron. Pogodba je torej zlo za Avstrijo. O pogodbi bi torej imeli stvarno razpravljati — ali dosedanji govori so jako žalostni. Edini dr. Ellenbogen, ki je govoril v imenu socialno-demokratske zveze, je stvarno in edino pravilno obrazložil zmisel nagodbe za kapitaliste, kajti kapitalisti obeh polovic (Ogrske in Avstrije) so enaki. V avstroogrski državi bo le takrat dobra pogodba kadar bodeta parlamenta obeh polovic izvoljena na podlagi enake volilne pravice. Jasno je, da sta obe državi, Ogrska in Avstrija, gospodarsko odvisni druga od druge. L. 1906. se je iz Avstrije na Ogrsko izpeljalo blaga za 1100 milijonov kron, iz Ogrske k nam pa za 1050 milijonov kron. Mi potrebujemo ogrskega žita, Ogri pa naših industrijskih izdelkov.

Iz idrijskega okraja.

Glede železnice v Idrijo sta bila tudi g. župan Šepetavec in sodr. A. Kristan z državnim poslancom Hribarjem v železniškem in vojnem ministrstvu.

Žalostno je, da premnogi vedno iščejo v vseh akcijah sebe, skoro nikoli pa stvari. In vendar so osebe postranska reč, stvari so glavne. Da se realka podržavi, to je glavno — kdo se je zanjo potezal, to je drugo. Dolžnost vsakega slovenskega poslanca pa je: delovati v prosih slovenskega šolstva. Podržavljenje idrijske realke spada v ta delokrog!

Pisanje «Slovenca» o mezdnem gibanju idrijskih rudarjev je umazano. Po končanem gibanju bomo več pisali.

Dr. Drag. Lončarja napada «Slovenec» ter mu podtika neresnične trditve. No — po katoliško! Idrijski rudarji so pa dr. Lončarju za njegovo predavanje iz srca hvaležni. — Predavanje «Kako je nastal industrialni delavec» se je vršilo dne 26. okt. in dr. Drag. Lončar je žel od mnogoštevilnih poslušalcev zopet obilo hvaležnosti.

Draginja mesa v Idriji. Občinski odbor idrijski je v zadnji seji razpravljal o draginji mesa. Predlog se je izročil mestnemu svetu v pretres. Mestni svet je tudi že vzel stvar resno v roke, in sklenil v seji dne 28. okt., da poizve cene mesa v Vipavi, Ajdovščini, Logatecu, Cerknici, na Vrhniki i. t. d. ter da se dogovori v tej zadevi s c. kr. okrajnim glavarstvom

v Logatecu, s. trgovsko in obrtno zbornico v Ljubljani in s krčmarsko in mesarsko zadrugo v Idriji. — Mesarjem priporočamo, naj sami znižajo cene mesa, da ne bo treba represalij.

O podržavljenju mestne realke idrijske sta bila g. župan idrijski in sodrug Anton Kristan 22. okt. pri naučnem in finančnem ministru. Govorila sta z več poslanci o stvari. Upati je na ugoden uspeh. — Poročilo v «Slovencu» pa ne odgovarja resnici, ampak jo zavija, kar je karakteristično za klerikalce, drugače pa prav žalostno.

«**Naprej!**» Razširjajte list «Naprej!» povsod, kamor pridete. Naj ne bo zavednega rudarja, naj ne bo sploh delavca v našem okraju, ki bi ne bil naročnik našega lista.

«**Rdeči Prapor**» izhaja sedaj dvakrat na teden. Posamezne številke stanejo 10 vin. Opozarjamo vse delavce v Idriji, da kupujejo in berejo «Rdeči Prapor», ki sedaj v našem mezdnem gibanju stoji zvesto na strani bojujočih se rudarjev.

«**Naši zapiski**», socialna revija, bi morala tudi biti v rokah zavednih delavcev. Zvezek stane 30 v.

«**Pod spovednim pečatom**». Izšla je te dni druga knjiga znamenitega romana «Pod spovednim pečatom». Pisatelja tega romana, ki je bil namreč sam dolgo vrsto let katoliški kaplan, blatijo klerikalci, da je blazen. Verjame se jim lahko, da jim je neprijetno,

da ljudstvo izvé resnico. Ali časi, ko se je delavskemu in kmetskemu ljudstvu dajalo le molitvenike in zgodbe svetnikov, so že minuli. Naročajte in širite knjigo «Pod spovednim pečatom». Cena II. knjigi K 2.—

„Godbeno društvo“ v Idriji napravi v soboto, dne 9. novembra 1907, v prostorih gosp. Franca Didiča plesni venček. Začetek ob 8. uri zvečer. Člani prosti, nečlani 40 vin. za osebo. K obilni udeležbi se uljudno vabi. Posebna vabila se ne razpošiljajo.

*Naj laže majhen sem možic!
Pa sem lepo debelih lic.
In ta sem le zato dobil.
Kar sem Kathreinovo kavo pil.*

Pristna samo
v izvrstnih zavojih
z imenom
Kathrein.

Nihče naj bi ne pil
močno razburjajoče zr-
nate kave nemešane!

**Kathreinova
Kneippova
sladna kava**

sama se je obnesla za
najokusnejšo primes,
ki lahko
prebavna,
redilna in
krvotvorna
speši zdravje.

Otroke
bi bilo samo
še navajati
**Kathreinovo
kavo.**

Izjava.*

Jaz podpisana Rozalija Tušar iz Idrije št. 385 obžalujem vse razžalitve, ki sem jih spregovorila dne 30. septembra t. l. napram svoji sosedni Ani Velikanje, prekličem taiste kot neresnične in se zahvaljujem Ani Velikanje, da mi je odpustila.

IDRIJA, dne 18. oktobra 1907.

Rozalija Tušar l. r.

* Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno je toliko, kolikor določa zakon.

Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Kristan.

Kašelj!

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno olajševajočo in zelo okusno

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko «Tri jelke». — Zaloga pri 24—8

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Pozor!

Pozor!

KDOR

ima svojo uro rad, ta jo ne da čevljarju v popravilo ter poišče strokovnjaka-urarja. Komur se je **ura pokazila** ali kdor hoče dati popraviti kakšen **srebrni, zlati ali pozlačeni predmet**, ta naj pride k

Francu Ballegu

Ravniharjevemu nasledniku v hiši gosp. Paa v Idriji

ki je znan po solidnem delu in zmernih cenah. Najboljše in najcenejše ure, kakor tudi vse drugo, spadajoče v to obrt, se dobi pri njem, n. pr. prstani, zlatnina, srebrnina i. t. d.

V zalogi časopisa „Naprej!“ so izšle sledeče knjige in brošure:

H. Kirchsteiger:

„Pod spovednim pečatom“.

I. knjiga. Stane 2 K 60 vin. II. knjiga je pravkar izšla! Stane 2 K.

A. Kristan:

„Socializem“.

Cena 20 vinarjev.

A. Kristan:

„Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo“.

Cena 10 vinarjev.

„Vatikanski jetnik“.

Razglednica. Komad 6 vin. 100 kom. 5 kron.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.